DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-79.1-3>

УДК 373.5.011.3-51:[378.091.3:005:336.2]

Гальянова О.А.

Комунальний заклад вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ

Анотація. Статтю присвячено проблемі формування мовленнєвої компетентності здобувачів вищої освіти в умовах педагогічного коледжу. Акцентовано увагу на реалізації компетентнісного підходу як актуальної проблеми якісної підготовки конкурентоспроможних вчителів початкових класів до роботи в новій українській школі. Розкрито сутність та значення мовленнєвої компетентності як складника фахової компетентності та педагогічної культури майбутнього вчителя. Визначено загально-педагогічні засади й окремі специфічні умови ефективного формування мовленнєвої компетентності майбутніх вчителів в умовах гуманітарно-педагогічного коледжу. У статті зроблено теоретичний аналіз досвіду автора з формування мовленнєвої компетентності студентів на заняттях з педагогіки (чим підкреслено роль дисциплін психолого-педагогічного циклу в системі підготовки вчителів в умовах коледжу), висвітлено шляхи вдосконалення їх мовленнєвих здібностей, зроблено висновки.

Ключові слова: мовлення, мовленнєва діяльність, компетентність, мовленнєва компетентність, мовленнєві здібності, педагогічна культура.

Halianova Olena

Communal Higher Education Institution
«Vinnytsia Humanities Pedagogical College»

FORMING THE SPEECH COMPETENCE OF A FUTURE TEACHER IN THE CONDITIONS OF THE PEDAGOGICAL COLLEGE

Summary. The article is dedicated to the problem of speech competence formation of higher education students in the conditions of pedagogical college. Attention is placed on the implementation of the competence approach as an urgent problem of qualitative preparation of competitive elementary school teachers for work in the new Ukrainian school. The essence and importance of speech competence is disclosed as a component of professional competence and pedagogical culture of the future teacher. The general pedagogical foundations and specific conditions are determined for the effective formation of speech competence of future teachers in the conditions of the humanities-pedagogical college. The theoretical analysis of the author's experience in the formation of students' speech competence is made in teaching pedagogics (which emphasizes the role of the disciplines of the psychological-pedagogical cycle in the system of teacher training in college), the ways of improving their speech abilities are made. Formation of speech behavior in higher education students in pedagogical classes is conditioned by the choice of appropriate tools, organization of speech means, which in each specific communication situation, in compliance with grammatical, linguistic, ethical and other norms, allow effective selection of communicative language. At the same time, it should be borne in mind that every act of pedagogical interaction between the teacher and the students requires from them non-standard speech activity and behavior. Speech competence is the ability of an individual to adequately and appropriately use language, linguistic, linguistic and intonational means of expression in specific situations of life. The formation of the speech competence of a future teacher depends to a large extent on the organization of the educational process in general and in the course of studying pedagogical disciplines, in particular. It is a process in which: speech is a means of communication, creative, independent and critical thinking, a carrier of consciousness, memory, imagination, information, leadership, self-management of activity and behavior; Higher education students are learning the accuracy of language units, mastering expressive language skills, using language rules, and more.

Keywords: speech, speech activity, competence, speech competence, speech abilities, pedagogical culture.

Постановка проблеми. Освітні реформи в Україні потребують вдосконалення підготовки майбутніх вчителів, яка має відповідати суспільним запитам, сформульованим у професійних стандартах та стандартах освіти з вираховуванням світових тенденцій та рекомендацій впливових міжнародних організацій. Вдосконалення системи педагогічної освіти спрямоване на підготовку педагогічних працівників нової генерації [1].

Зважаючи на те, що нова українська школа має стати місцем, де діти отримують не лише знання, але й уміння їх застосовувати та цінності для оцінювання і засвоєння навколишньої дійсності; бути закладом освіти з безпечним середовищем для розвитку, спілкування тощо. Розбудова нової

школи потребує компетентного вчителя, здатного до використання нових методів, засобів, форм навчання, зміни формату спілкування учнів, упровадження проектної роботи, організації освітнього процесу через діяльність. Педагогічна компетентність є запорукою конкурентоспроможності вчителя на ринку освітніх послуг.

Актуальність проблеми «Формування мовленнєвої компетентності майбутнього вчителя в умовах педагогічного коледжу» полягає в тому, що дотримання мовно-мовленнєвих норм вчителем забезпечує ефективне формування спільних для всіх учнів Нової української школи наскрізних вмінь, а саме: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно

обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми тощо. У своєму дослідженні ми виходимо з того, що мовленнєва компетентність важливий та незамінний компонент професійно-педагогічної компетентності майбутнього вчителя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У сучасній вітчизняній та зарубіжній науково-педагогічній літературі чимало представлено досліджень з проблем теорії компетентнісного підходу та практики формування компетентностей здобувачів освіти, зокрема: І. Бех, І. Зимня, В. Краєвський, А. Хуторський, О. Овчарук, Н. Бібік, О. Локшина, О. Пометун й ін. вивчали різні аспекти компетентнісного підходу в сучасній освіті; В. Адольф, О. Гура, О. Дубасенюк, О. Коберник, Н. Кузьміна, А. Радченко, Т. Шамова, Л. Хоружа та ін. розкривали психолого-педагогічні аспекти професійної компетентності фахівців; ключові та інші компетентності школярів досліджували С. Бондар, В. Бондар, І. Єрмакова, О. Савченко; проблеми розвитку мовленнєвої компетентності учнів – М. Вашуленко, В. Мартиненко, М. Наумчук, Г. Олійник, Г. Підлужна, Т. Піроженко, В. Семиченко, Н. Скрипченко й ін.

Теоретичний аналіз наукової літератури, інших інформаційних джерел дає підстави стверджувати, що проблемі дослідження мовленнєвої компетентності та її формуванню надається значна увага. Разом з тим її актуальність не зменшується, що обумовлено різноманітністю підходів до розкриття сутності поняття «мовленнєва компетентність», недостатньо розробленістю питання формування мовленнєвої компетентності майбутнього педагога в умовах коледжу, отже проблема потребує подальшого вивчення.

Мета статті – розкрити сутність мовленнєвої компетентності вчителя та особливості її формування в процесі підготовки майбутнього педагога.

Виклад основного матеріалу. Сучасні заклади загальної середньої освіти потребують конкурентоспроможних компетентних учителів-професіоналів, які розуміють стратегічні цілі педагогічної діяльності, володіють ґрунтовними знаннями, дієвим інструментарієм для практичної реалізації освітніх завдань, бездоганною культурою мовлення тощо.

Мовлення – це форма спілкування засобами мови, яка відіграє головну роль у міжособистісній взаємодії, у встановленні контактів та взаєморозуміння. Мовлення вчителя – це ще й показник його професійної компетентності, культури, засіб самовираження й самоствердження в педагогічній діяльності.

В освітньому процесі мовлення реалізується у актах мовленнєвої діяльності, зокрема, предметного інформування та мовленнєвої поведінки, що включає й експресивне інформування, яке забезпечує регуляцію взаємовідносин усіх учасників цього процесу, але, у першу чергу, педагога та здобувачів освіти.

О.М. Леонтьєв зазначав, що мовленнєва діяльність має свої чітко виражені характеристики, зокрема:

1) предметність діяльності (спрямованість на той чи інший предмет);

2) ціленаправленість діяльності, яка означає, що будь-який акт діяльності характеризується кінцевою метою, досягнення якої заздалегідь планується виконавцем;

3) вмотивованість мовленнєвої діяльності, яка визначається тим фактом, що насправді акт будь-якої діяльності підштовхується одночасно декількома мотивами, які згодом стають одним цілим;

4) ієрархічна (вертикальна) організація діяльності, яка включає ієрархічну організацію її одиниць – мовленнєвих дій і мовленнєвих операцій;

5) фазна організація мовленнєвої діяльності [2, с. 23–24].

Повстає питання готовності майбутнього вчителя до успішної мовленнєвої діяльності в освітньому процесі. В контексті нашого дослідження ми виходимо з того, що ключовим є компетентнісний підхід, який забезпечує розвиток особистості здобувача вищої освіти та уможливіє його ефективну реалізацію на основі набутих знань, умінь, здібностей, нахилів, цінностей тощо.

Компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [3, с. 2].

Важливою складовою професійної компетентності майбутнього вчителя є мовленнєва компетентність, яка виявляється у свідомому спілкуванні між учасниками освітнього процесу, що формується й актуалізується в умовах безпосередньої їх взаємодії. Під мовленнєвою компетентністю вчителя розуміємо об'єктивну ознаку його готовності до професійно-педагогічної діяльності та майстерності, здатність будувати власну комунікативну поведінку відповідно до реальних ситуацій спілкування, передусім професійних.

Вивчення і аналіз наукової психолого-педагогічної літератури з проблем компетентнісного підходу та формування мовленнєвої компетентності майбутнього вчителя дає нам підстави зазначити, що вчені мають різні підходи щодо визначення та розуміння термінів «компетенція» й «компетентність», їх структури і характеристик. Суперечності виявляються й в розкритті сутності та змісту мовленнєвої компетентності, її ієрархічності й підпорядкованості.

Так вчена Ю. Федоренко стверджує, що мовленнєва компетенція передбачає вміння аудіювання, читання, письма та мовленнєві вміння як один із структурний елементів комунікативної компетентності (поряд з мовною, лексичною, граматичною, фонетичною, соціокультурною та компетенцією, що стосується процесу говоріння) [4, с. 128].

О. Корніяк під мовленнєвою компетентністю розуміє здатність особистості (система її знань та вмінь) до отримання інформації, адекватного розуміння її смислу, програмування і висловлення своїх думок; спроможність вільно (дохідливо, виразно) оперувати усним і писемним висловлюванням; розглядає її як структурну складову комунікативної компетентності [5, с. 85].

Окремі вчені (О. Зимняя, О. Леонтьєв, І. Румянцева) визначають мовленнєву компетентність як індивідуально-своєрідний спосіб використання мовних засобів та виділяють її як окремий вид компетенції.

А. Богуш розглядає мовну компетенцію як рівень засвоєння мовних норм, а мовленнєву – як їх адекватне застосування [6, с. 68].

Ми беремо за основу підхід вченої С. Мартиненко, яка вважає, що мовленнєва компетенція охоплює певні знання про точність, влучність, адекватність, правильність використання мовних засобів, знання про особливості використання мовних засобів залежно від типу, стилю мовлення, знання особливостей використання зображувально-виражальних засобів мови, про особливості усного й писемного мовлення, його діалогічну та монологічну форми та є одним із компонентів професійної готовності, реалізації професійного потенціалу майбутнього вчителя початкової школи [7, с. 100].

Значення мовленнєвої компетентності в діяльності вчителя неможливо перебільшити, адже вона забезпечує розуміння чужих і створення власних висловлювань у повній відповідності до мети й обставин спілкування, вміння та навички успішної комунікації, які доцільні для розв'язання освітніх завдань (дидактичних, управлінських та ін.), які реалізуються у професійній сфері.

До загально-педагогічних засад ефективного формування мовленнєвої компетентності майбутніх вчителів в умовах гуманітарно-педагогічного коледжу, на нашу думку, слід віднести:

- дотримання принципів партнерства в процесі мовленнєвої взаємодії викладача та студентів, що дозволяє майбутнім фахівцям опанувати гуманістичні технології, за яких зберігаються права всіх учасників спільної справи й спілкування, чітко узгоджуються їх дії, виявляється повага до особистості, реалізується модель «діалог – взаємодія – взаємоповага»;

- забезпечення суб'єкт-суб'єктних взаємин в процесі комунікації, коли студенти мають можливість аналізувати й вирішувати в ході навчання актуальні для їх життя проблеми, сприймати, інтерпретувати зовнішню інформацію індивідуально, узгоджувати власні дії, шукати шляхи для рішень;

- інноваційний характер методів, засобів та форм освітнього процесу (інтерактивне, проблемне, проектне навчання й т. ін.), що базуються на креативності, спільній творчості, критичності мислення педагога та студентів;

- мовленнєва компетентність самого педагога як носія інформації, досконале знання норм сучасної української мови, уміле їх застосування;

- формуванням у здобувачів вищої освіти позитивної мотивації та самооцінки розвиненості мовленнєвої компетентності тощо.

У нашому дослідженні ми виходимо з того, що в процесі професійної підготовки здобувачів вищої освіти в умовах педагогічного коледжу необхідно створювати спеціальні умови, які сприяють формуванню у них мовленнєвої компетентності, зокрема: уміння адекватно та доречно на практиці користуватися мовою в конкретних ситуаціях педагогічного (професійного) й особистісного

вибору (висловлювати свої думки, бажання, наміри, прохання тощо), використовувати для цього як мовні, так й позамовні (міміка, жести, рухи) та інтонаційні (зміна висоти тону, фразовий наголос, паузи, тембр голосу, темп) засоби виразності мовлення.

Предметом нашого дослідження є формування мовленнєвої компетентності майбутніх вчителів у процесі вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка». Отже, пропонуємо розглянути особливості проведення заняття з курсу з погляду на формування мовленнєвої компетентності студентів.

Для формування мовленнєвої компетентності на заняттях з педагогіки здобувачі вищої освіти мають оволодівати спеціально структурованими теоретико-прикладними знаннями, уміннями, навичками, спеціальними здібностями, зокрема: соціально-перцептивними (розуміння внутрішнього стану партнера через сприйняття його зовнішньої поведінки, вигляду), здатністю до ідентифікації (спроможність поставити себе на місце іншої особи й передбачити її можливу реакцію), саморегуляції, вольового впливу, навіювання, керування своїм психічним станом, що характеризує професійні компетентності вчителя, у тому ж числі, мовленнєві.

Слід зауважити, що тема, мета, окремі завдання, план заняття (лекційного, семінарського, практичного) мають бути повідомлені студентам ще на етапі підготовки до нього; на початку ж заняття викладач спільно зі студентами формулює ціль, робить установку на роботу (взаємодію), визначає можливі труднощі, обговорює результати самостійної роботи тощо.

Педагогу важливо визначити та врахувати систему цілей освітнього процесу, особливості конкретної навчальної ситуації, спілкування, емоційний стан кожного студента та групи в цілому, стиль, тон й характер взаємовідносин, можливості для отримання зворотнього зв'язку, забезпечення рефлексії тощо.

Складовою частиною підготовки майбутнього фахівця (й формування його мовленнєвої компетентності) на заняттях з дисципліни «Педагогіка» є педагогічна ситуація – це концентроване вираження педагогічного процесу. Без правильного розв'язання ситуації неможлива подальша ефективна взаємодія учасників освітньому процесі. Спеціально створювані педагогічні ситуації на занятті мають велике значення у формуванні діагностичної, моделювальної, прогнозувальної, проєктувальної, технологічної, рефлексивної компетентності студентів. Вони концентрують у собі всі переваги й недоліки педагогічного процесу й усіх педагогічних взаємодій та впливів. Викладачеві слід створити та використовувати «кейс» ситуацій як складову комплексу навчально-методичного забезпечення дисципліни та як засіб, який дозволяє організувати мовну практику майбутніх вчителів у її різновидах (монологі, діалозі).

Формування мовленнєвої поведінки у здобувачів вищої освіти на заняттях з педагогіки обумовлено вибором доцільного інструментарію, організацією мовленнєвих засобів, які в кожній конкретній ситуації спілкування, при дотриманні граматичних, лінгвістичних, етичних й інших норм, дозволяють ефективно добирати мовленнєво-комунікативні завдання. Разом з тим, слід

врахувати, що кожний акт педагогічної взаємодії викладача і студентів вимагає від них нестандартної мовленнєвої діяльності та поведінки.

Навчальне заняття має містити прийоми активізації та стимулювання мовленнєвої діяльності, наприклад, студентам пропонується проаналізувати вислів (цитату) на початку заняття («Якщо педагогіка хоче виховувати людину у всіх відношеннях, то перш за все вона повинна вивчити її також у всіх відношеннях» К. Д. Ушинський). На іншому етапі навчальної роботи зорганізується презентація студентських повідомлень із запропонованої проблеми (теми). Обов'язковою умовою є їх обговорення й аналіз під час пари, коментування, що сприяє розвитку мовленнєвих здібностей, індивідуального мовлення доповідача, мовленнєвої поведінки, здатності до рефлексії тощо.

Великий потенціал для розвитку мовленнєвої компетентності здобувачів вищої освіти на заняттях з педагогіки містять запитання проблемного характеру, завдання, які вимагають творчого, продуктивного й критичного мислення, наприклад: «Педагогіка – це наука чи мистецтво?», «На які запитання відповідає дидактика?», «Аргументуйте свою відповідь», «Доведіть власну точку зору», «Порівняйте наукові факти і життєві уявлення про...», «Чим можна пояснити, що ...?» й т.п. Найбільш доцільною така робота є при організації семінарських, практичних занять у формі ділових ігор, дискусій, «круглих столів», «конференцій», які забезпечують оптимальні умови для інтерактивної взаємодії усіх учасників освітнього процесу.

В ході занять, які спрямовані на формування мовленнєвої діяльності й поведінки, студенти залучаються до обміну думками, дебатів, що привчає їх самостійно мислити, сприяє розвитку аналітичних навичок, умінь відстоювати власну ідею, виважено аргументувати та поважати думки інших. Організоване в ході занять спілкування забезпечує формування у здобувачів вищої освіти лексичної компетентності, що ґрунтується на словниковій роботі; граматичної, яка охоплює формування граматичної правильності їх мовлення у процесі практичного користування мовою; діалогічного, монологічного мовлення тощо.

Звертаючись до результатів опрацювання інформаційних джерел та до власного педагогічного досвіду ми виявили, що провідним шляхом формування мовленнєвої компетентності майбутніх вчителів в процесі викладання педагогічних дисциплін є організація освітнього процесу, в якому:

– забезпечується різноманітна інтелектуально-мовленнєва діяльність, яка спрямована на

формування професійних й ключових компетентностей майбутнього вчителя, здатного до творчості, самоактуалізації, саморозвитку, самореалізації в динамічно змінюваних умовах;

– використовується система мовних засобів для організації парної, групової, колективної роботи студентів на заняттях, що сприяє їх взаємодії, створює атмосферу співпраці, партнерства, а також орієнтує кожного учасника освітнього процесу на внутрішній діалог із самим собою;

– стимулюється та активізується мовленнєва діяльність майбутніх фахівців через використання інноваційних способів (методів, форм) навчання, їх поступове ускладнення за змістом, структурою з метою інтеграції когнітивної та комунікативної складової навчально-пізнавальної діяльності;

– систематично зорганізується мовленнєва діяльність здобувачів вищої освіти у процесі говоріння, читання, письма шляхом використання цікавих фактів, педагогічних ситуацій, педагогічних і комунікативних завдань;

– забезпечується мовленнєва діяльність студентів через монологічне та діалогічне спілкування, що сприяє формуванню їх комунікативної поведінки;

– забезпечується професійне спрямування мовленнєвої діяльності студентів, в наслідок чого управління їх пізнавальною діяльністю відбувається за допомогою дидактично перетвореної навчальної інформації тощо.

Висновки. Під педагогічною компетентністю розуміють мету, процес, результат та інтегрований показник особистісно-професійної творчої діяльності вчителя. Мовленнєва компетентність педагога є складовою частиною його професійної та комунікативної компетентності.

Мовленнєва компетентність полягає в здатності особистості адекватно й доцільно використовувати мову, мовні, позамовні та інтонаційні засоби виразності в конкретних ситуаціях життєдіяльності.

Формування мовленнєвої компетентності майбутнього вчителя у значній мірі залежить від організації освітнього процесу загалом та в ході вивчення педагогічних дисциплін, зокрема. Це процес, в якому: мовлення є засобом спілкування, творчого, самостійного й критичного мислення, носієм свідомості, пам'яті, уяви, інформації, керівництва, самоуправління діяльністю та поведінкою; здобувачі вищої освіти навчаються точності вживання мовних одиниць, оволодівають знаннями виражальних мовленнєвих засобів та умінь їх вживання, ознайомлюються із мовними правилами тощо.

Список літератури:

1. Концепція розвитку педагогічної освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 16 липня 2018 р. № 776. URL: http://oipopp.ed-sp.net/public/attached_files/5b7bb2dccc424a809787929.pdf
2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Указ Президента України № 344/2013 від 25 червня 2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
3. Леонтьев А.А. Основы теории речевой деятельности. Москва : Наука, 1974. С. 22–28.
4. Федоренко Ю.П. До питання компетентності та комунікативної компетенції. *Педагогічна майстерність як сучасна технологія розвитку особистості вчителя* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (4-6 березня 2002 р. Полтава). Полтава, 2002. С. 128.
5. Корніяк О.М. Психологія розвитку комунікативної компетентності на різних етапах професійного становлення особистості. *Наукові записки Інституту психології імені Г.С. Костюка АПН України*. 2012. Вип. 39. С. 211–223.

6. Кравченко-Дзондза О. Комунікативна компетентність майбутнього вчителя початкової школи у змісті фахової підготовки. *Молодь і ринок*. 2016. № 6(137). С. 98–102.
7. Каник О. Л. Про роль мовленнєвої компетенції у формуванні культури іншомовного професійного спілкування майбутніх фахівців соціальної роботи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2017. Випуск 1(40). С. 115–117.

References:

1. Ministry of education and science of Ukraine (2018). *Kontseptsiiia rozvytku pedahohichnoii osvity. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy* [Concept of pedagogical education development. The order of the Ministry of education and science], no. 776. URL: http://oipop.ed-sp.net/public/atteched_files/5b7bb2dcc424a809787929.pdf (in Ukrainian)
2. *Natsionalna strategiia rozvytku osvity v Ukrayini na period do 2021 roku. Ukaz Prezidenta Ukrainy* [Decree of the President of Ukraine (2013) National strategy of education development in Ukraine for the period 2021], no. 344. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (in Ukrainian)
3. Leontiev, A.A. (1974). *Osnovy teoriiy rechevoi deyatel'nosti* [Fundamentals of the theory of speech activity]. Moskva: Nauka, no. 368, pp. 22–28. (in Russian)
4. Fedorenko, Y.P. (2002). *Do pytan'ia kompetentnosti ta komunikatyvnoi kompetentsii*. [The issue of competence and speech competence. Pedagogical skills as modern technologies of development of teacher's personality]. Proceedings of the *Pedahohichna maisternist yak suchasna tekhnolohiia rozvytku osobystosti vchytelia* (Ukraine, Poltava, March 4-6, 2002). Poltava, p. 128. (in Ukrainian)
5. Korniyaka, O.M. (2012). *Psykhologhiia rozvytku komunikatyvnoi kompetentnosti na riznykh etapakh profesiinoho stanovleniia osobystosti* [The psychology of the speech competence development at different stages of professional incipience of personality]. *Scientific notes of Kostiuk G.S. Institute of Psychology*, vol. 39, pp. 211–223. (in Ukrainian)
6. Kravchenko-Dzondza, O. (2016). *Komunikatyvna kompetentnist maibutnoho vchytelia pochatkovoii shkoly u zmisti fakhovoi pidhotovky* [The speech competence of the future teacher of competitive elementary school in the content of professional training]. *Youth and the market*, vol. 6, no. 137, pp. 98–102. (in Ukrainian)
7. Kaniuk, O.L. (2017). *Pro rol movlennievoii kompetentsiui u formuvanni kultury inshomovnoho profesiinoho spilkuvanniia maibutnikh fakhivtsiv sotsialnoii roboty* [The role of the speech competence formation in the culture of foreign professional communication of the future specialists of the social work]. *Uzhgorod National University Scientific Bulletin. Series: Pedagogy. Social work*, vol. 1 no. 40, pp. 115–117. (in Ukrainian)